

## گونلر

نوه می کلاس یلداشلارنندان بیرینین دُغوم گونونه چاغترمشدئلار. باخدتم کی، ایلده دورد بش یل بله چاغترئشلار آلور، انا گوره کی، کلاس یلداشلاری بیر نجه هفته، یا چوخ آلسا بیر ایکی اوچ آی ایان بویانلا یاشئدئتلار. . اوزاق کچمیشلره دوشوننده گوردوم کی، بیز هچ بله بیر دُغوم گونو توتمامشدئق. مدرهسه یلداشلارنندان دا هچ کیم اوزو بله بیر گونو توتمادئغی ایله هچ کیمین آلائی چاغترماستندان دا دانشمازدئتلار. بس بیزلره - ایندی هر نه یه گوره آلور آلسون- دُغوم گونو ایله هر آیری بیر گونون فرقی یخ ایدی. هر گون دیننده ده آدی بیلنمهز بیر گون آلا کی، ایلده آلدان ۳۶۵ ی وار و اوزون ایلده ۳۶۶ سی؛ و بیزیم خاطرهرلریمیزین پئرتداشئق کلفینده گوزدهن ایتیب و آرا برهده قویلائیب گدهر. آما بوگون، یانی دُغوم گونو هر آیری بیر گونون تایی دگیل آخی. بیز بو گونله دُغولوروق و گلن ایلیسی بو گونکو گون یاشئمئز بیر ایل ده آرتئر. بیز بو گونله اوشاقلئقدان چئخئب ینی یتمهلیگه، آردان جوانلئغا، آردان یتکینلیگه، آردان دا قجالئغا چاتئرئق. بس نجه آلوب کی، بله بیر اهمیتلی گونو، بیزلری اولنه کیمی بوراخمایان بیر گونو، بو تهر بوراخئرئق؟ بو گون هر بیر گون دگیل آخی. بو گون بیزیم دُغولماغمئرئ، آلو کی، بیر پارا آداملارا، اولره موشتولوق آپارتئلار. بس بولار هامئسی هاوا ایمیش؟ بو تاریخلی بیر گون دور، فیلان ایلین، فیلان آییئنن فیلائ گونودو. اوزوننده باشقا، ایلی و آیی دا وار. بله ایلی و آیلی گونلر آداملارئن شخصی باغلئلئغی آلا گونلردهن سووی، آیری آرتئق اهمیتلی زادلاردان دا دانشار. شخصی باغلئلئغی آلا گونو هچ کیم نه دانار و نه ده آنا بیر آیری حکایت چئخاردار. آگون بیرینین شخصی دُغوم گونو آماقلا پرابر، بیر آیری آداملارئن دا دُغوم گونو آلیلهر. آما هامئسیئنن بیر بییدا، بیر اولچوده دُغوم گونو آلا. بیر پارا یرلرده آنو عزیز توتارلار، فئالئق، یغئناق قورارلار. وارلئ لار طنطنه ایله، یخسول لار کاسب یانا. هر نجه آلور آلسون، بیز نه مدرهسه یلداشلارنندان، نه کوچهده ناقئشلی، دیر یلندی یلداشلارنندان کی، چوخ دا اله مدرهسه یلداشلاری ایدیلر، نه بویو کدهن نه کیچیکدهن اوزونه دُغوم گونو توتماغی اشیمه دک ده، گورمه دیک ده.

آما. آز قائلر دی یادئمدان چئخا کی، بیزیم هامئمئرئن وریندهن، داشلار چاتداسا ۳۵-۳۶ ایل، بیر آداما اولکه نین هر یانئندا دُغوم گونو توتاردئلار. آدا کی، گئدی، آگون ده گئدی. آیری شهرلری بیلیمیرم، آما تبریزده شازداباغی یا باغشومالدا آبان آییئنن دوردونده، بیر نجه گون قاباقدان صغه دوزوب، آپارتب دفیله کچمه یی پیروب ادهنلر یغئشئب دوزسوز دانشقلار، گبیر گه توتماقلار، مجمه یی جئرماقلارلا یرینه یتیره دیرلر. گدهلرین عقلینه گلمه زدی بو یازئق اوشاقلارا بیر ایستیکان سو، یا بیر چای شیرینسی وریب، یا علی بدوام رحمتلیک بویوران کیمی، آدا آلماسا بیر چیمدیک تریاق آتئلار. تریاغی آلیت کی آلائن آتماستنا احتیاج آلمازدی. آنا گوره کی، داشلارون لعل دی، قوملارون مرجان آذربایجانئن شازدا باغئندا آلدوغو تریاغئنی تبریزین ایلده آرتندان ۲۵۰ گون آسهن یلی گوزلرینه دلدوراردی و آلائن زحمتینه راضی آلمازدی.

ایندی بو شاهانه پارانتری باغلاب قییداق اوز سوزوموزه. گونه، تاریخلی گونه. بللی دیر کی، بیزیم کیمی یاشلی، قدیمی خلقین چخلو تاریخی گونلری آلوب و تاریخ ده ییشن گونلری. آما بیز اوزوموز باشئمئز شعره و نوحه یه قارئشماقدان آلائن هامئسنئ دا آلماسا، چوخ چخونو اونودوب یاددان چئخارتمئشئق. هچ بیر پادشاهئن دُغوم گونو سهل دی، باشئا تاج قیدوغونو دا بیلمه ریک. بویوک دویوشلری ده آنون تایی. هچ آلماسا شام قازائئن دوزله مه سی، رشديه قالاسی، ارک، گوی میچید، آدا آلماسا، اله بو مظفریه، باخ هامئندان سُر دوزله ن گوزه چالان و بشقبا قیمالی معمارلئغمئرئن نمونه سی. گونو و آیی ایله ایشیمیز یخدور. ایلینی یوزده بیر نفر یخ، یوز مین ده بیر نفر بیلسه، من اوشاقلار دمیشکن آدئمی ده بیسه رهم. تاریخلی گونلردهن مثلاً مشروطه حره کاتئ. آنا گوره نه بیلیریک؟ تاریخلی گونلری دُغوم گونو کیمی هر ایل باشدان گلنده، دُغوم گونو کیمی توتماق آلا و بله ده آلونار. آگونه گوره ینی دوشونجه لر، تازا سندلر و بونا تای زادلار آرتایا چئخاندا، آنا گوره تانشئلئغی آرتئرار. بیر بیزه یاخئن تاریخلی گونلردهن ۲۱ آذر دیر. آدا کندلی لره یر وره ن، مدرهسه لره آنا دیلی گتیره ن، دانشگاه آچان ۲۱ آذره گوره یخ. آ دُغوم گونو آلسایدئ، بیز بئولما گونو آلا ۲۱ آذری، مینلره اولدورولن لری، سورگون ادیلن لری، دوستاق ادیلن لری، وارلانان افسرلری... دفیله گچهردیک. ۲۴له ۲۵ین فرقی بیر ایل دیر. بیرجه ایل. آما تفاووتو اولوم له دیریم. آله بورادا بونو دمک گره کدیر کی، بیز دونیادا بیر بدعت قیدوق کی، هامان، و عینی پیر گونو ایکی ده بیشیک آد و مضمون لانتیاق، و تانتماق ایسته یک. ۲۱ آذر البته باشلانئشی ایدی. بددی ایل بو بدعتی قیدوقدان سُر ۱۳۳۲نجی ایلین مورداد آییئنن ۲۸نی ده بو کؤ که سالدئق. یانی آده لی دوده لی پیر کودتانی، ملی قیام آدلاندئرئق. دوز دو کی، کودتائئن نقشه سینئ آمریکا چکدی، تاپشئرئغئنی اینگلیس وردی، آما یرینه یتیرمه سینئ ایرانلی لار آله دی. بیر دانا کیم روزولت له کی کودتا آماز. حتی رشیدیان دا آلسا. میدان لوت لری ده آلسا. بیز ده قیام اوزلوبونده ظولمه قارشئ بیر حره کت دوشونولوب، تهراند اشعبان بی مئخ، پری آجان قئرئ، ساری باش امیر کیمی لاتلار، تبریزده قره یوسف، مال یوسف، کر میررحیم کیمی معتمدلر قیام اتمه زلر کی، یانی آده بیلمه زلر کی، یانی ظولمه قارشئ قالحا بیلمه زلر کی. آلا اوزلری ظلمه دیر، خلقه دلشا بیلرلر، نه قیام اتمه سی گوزه لیم، قره گبلم. بونون اوچون دوشون باشلارئمئر ایل لر قباب خبردارلئق ورمیشدیلر، دمیشدیلر کی «مینلره دیو خلق آدی آقای شوشتری». میرزه علی اکبر صابر ده دمیشدی: ایندی قاندئسا آیشین انگلینی؛ دمه ایران نی یه ویران آلدو. ۲۸ موردادئن اوستوندهن آسای، عده دی گؤتورسن بیر زادی قالماز. تاریخ سیز بیر گون سایا گلمه ز. آ آنجاق تاریخلی گونون گلمه سینه شرایط یارادار.

تاریخی گونلر، یا تاریخی آلان گونلر تک بیزده تاپنلماز کی، آیری پرلرده ده بو گونلردهن بل لو وار. مثلاً توتاق بو ۱۱ سپتامبر تاریخی آلان گونو. یوخارندا ددیگ کی، تاریخی گون فیلان آی و فیلان ایل له آیاقلاشار. آن بیر سپتامبردان دا تاریخده ایکی دانا وار. ایل لر حسابی ایله باشلاساق- کی دوزو ده اله بو دور- ۱۹۷۳نجو ایلین سپتامبرندان دانشماق گره ک. بلهچی بیر گون امریکادا سکگیز ایل آیزنهاوره معاونلئق آدهن، و سُرّا جان کندی یه پرزیدنت لیک یارثشئی اودوزان، و آنون آیدئنلاشمامش تروروندان و جانسون دان سُرّا پرزیدنت الموش نیکسون آدی بیر تولونگونون اصراری ایله شیلی ده اردو وهاوا قوه لری، یانی نظامی لار بو تولو کده، دمکراتیک سچلمیش پرزیدنت سالوادور آندهنی پرزیدنت سارایندا، میزی نین باشندا اولدوروب و شیلی اولکه سینه ۲۵ ایل لیک نیفرت گتیره ن بیر مافیا دیکتاتورلوغو قوردولار.

۲۸ ایل آندان سُرّا ۲۰۰۱نجی ایلین سپتامبر آیی نئن ۱۱ آنده بیر تروریست دسته ایکی ایری طیاره به مسلط اُلوب، آلاری نیویورک شهری نین دنیا تیجارهت مرکزی آدلانان ایکی بویوک دامداشی نئن اوستونه گوپسه تمک له، دامداشلاری اوچورداراق، بیر نچه مین نفرین اولومونه سبب اولدولار. بو دا بیزیم ۲۸مورداد کیمی قارغاشالی بیر زاد اُلدو. کودتا یا ملی قیام؟ نیویورک دا کودتا اُلدو شک سیز. شیلی ده آما نیکسون بویوران کیمی ملی قیام اُلدو؟ قاشقلاری قابلامالارا چالان بورژوا خانملار قابلامادان ملی قیام چنخارتدلار؟ ۲۸موردادان دوز ایگیمی ایل سُرّا باش توتان شیلی کودتاسی نیکسون بویوران کیمی ملی قیام اُلدو، انا گوره کی، دکتر آنده سوسیالیست ایدی؟ ۲۸مورداد ملی قیام آدلاندی انا گوره کی، دکتر مصدق، اوزو کند اربابی، مجلسده بیر نفر ده وکیلی المایان حزب توده نی ایش باشنا گتیره پیلردی؟ بونو کیم دیددی؟ کودتا قوران. اصلی نه ایدی؟ یالان! گوروروک کی تاریخلری آلان گونلر شخصی گون آندا داوا دالاش توره تمیر. عمومی بیر گونه دؤنده آعدان قره یه چوریلیر.

تاریخی گونون اوزونون جغرافی دان آستلی الماسئی، یا آندان اثر آلدئغئی دا دمک لازیم دیر. نیویورکون ۱۱ سپتامبرندا طیاره گوپسنمه قوربانلاری نئن آدئی داشا قازب دووار دوزه لتدیله، و بو آدلار گلیب گده نلری آلارئن آدی ایله تانش ادیر. آما شیلی ده استادیومدا یثرتنجی لارئن الینده داغندلان لارئن و یا گؤیده ن اوقیانوسون درین سولارئا قلو باغلی آتئلانلارئن آدی حتی قیبر داشلارئا دا یازئلما دی. قیبرلری ده بل لنمه دی. ۲۱ آذرین قوربانلقلاری نئن آدی مرمر داش سهل دی، پنجره کاغازئا دا یازئلما دی. بو، جغرافیسی نا کؤنده م دوشموش اینسانلارئن اینسانلئق پایی هارا گندی؟ تاریخی گون، د گوروم تاریخ بس دگیل، جغرافی دا گره ک تاریخ له بیر گله؟ نجه کی، آی لا، ایل له گون له گلیر؟

اندونزی ده کی، «ملی قیام» دا ۱۹۶۵ ده، اوچ میلیون آرتق قوربانلارئن آدی کی یخ، هچ سایه دا دقت له بیلیمه دی. جغرافی تاریخه غلبه چالدهغئی یر، بلهچی ده المالی دئر.

۲۸موردادا «قرضه ملی» آلمایانلار، ایرانلی لولین ده دوزه لده بیلمه ز سؤیله یین لر، آلا هسزلارا یلو باغلا یانلار، ان ایکی ایل سُرّا اندونزی ده، ایگیمی ایل سُرّا شیلی ده قابلاما چالانلار هاردان چنخمشلار، هارالی ایدیلر؟ بونلار بیریری نین دیلینی بیلمه زدیله، بیریری ایله تانش دگیلدیلر، آما بیریری نین فیکرینی یاخچی تانیاردتلار. بیر دوشونجه دن ایدیلر آخی، بیر دنیا گوروشلری وار ایدی. زاهدی لر، سوهار تولار، پینوشه لر بیر مکتیب بالالاری ایدیلر، بیر معلم دن درس آلت، بیر کلاسدا آخویوب دونیانی بیر، و هاما گوزله گوروردولر.

بیر گونون بیر آیری گونه هچ اوستونلویو المادغئی ایله بله، بیر تاریخ قیولاندا هر زاد ده بیشر، آیی، ایلی ده یانئا گلنده تاریخه گیریر. بیر پاراسی ۱۳۳۱نجی ایلین تیر آیی نئن ۳۰نجو گونو کیمی باشی اوجالئق لا، خیواندا، میداندا تانک قارشئ سنندا، بیر پاراسی ۲۵مورداد کیمی گجه قارانلئغئندا، اغورلو قجا، یا ۹ اسفند کیمی یل کسه نلیک له، یا ۱۲۹۹ اسفندین اوچو، یادلارئن تاپشترغئی و پولو ایله قورولموش کودتا آدی ایله، هاما اسفند آیی نئن ۲۹نجو گونو یخسول لارئن قارانلئق تاریخینده نفتین ملی لشمه سی ایله پارلاق بیر گونه دؤنوب تاریخده قالئر.

گوره سن صفرده ن دققوزاجان دیلن، یازئلان سایلارئن نه معجزه لی گوجو، نه ابدی لشدیره ن سُرّی وار کی، بیزیم اوز گوزوموزون قاباغئندا آختب گچن، سایا گلمه یین بیر گونو، گوموش کیمی پارلایان، یا نکبت لی بیر تاریخی گونه دؤنده ریب و بشریتین حافظه سینه تاپشترئر.